

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet
Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

DERES REF.:

VÅR REF.:

2017/00681-045 IWI/ggr
810.6

DATO:

08.02.2018

STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET I 2017 – RIKSADVOKATENS BEMERKNINGER

I denne rapporten gjennomgår riksadvokaten i tråd med praksis hovedresultatene for politiets straffesaksbehandling i 2017 og knytter bemerkninger til den beskrevne utviklingen. Rapporten bygger i hovedsak på statistikker fra Strasak som er politiets arbeidsregister. Innføringen av ny straffelov i 2015 medførte som kjent endringer i enkelte av statistikkgrunnlagene idet det ble innført en del nye statistikkoder, koder ble overført andre statistikk-grupper/sakskategorier og det skilles ikke lenger mellom forbrytelser og forseelser. Dette innebærer at det i en del sammenhenger er utfordrende å foreta sammenligninger med tidligere år.

Våre vurderinger knyttes i hovedsak til utviklingen for landet som helhet, anmeldelser totalt og lovbruddkategorier.

1. Registrerte anmeldelser

1.1) Antall registrerte anmeldelser JUS 068

Det er totalt, for landet som helhet, registrert 319 282 anmeldelser i 2017 (undersøkelsessaker er ikke inkludert), jf. JUS 068. Dette er en reduksjon på 17 829 anmeldelser (5,3 %) sammenlignet med 2016 hvor det ble registrert 337 111 anmeldelser. Den tendens til nedgang i registrerte anmeldelser, som har vært konstatert siden 2013, er således videreført i 2017, jf. tabell 1, som viser utviklingen i antall registrerte anmeldelser for landet som helhet i perioden 2013 til 2017 og nedgangen i antall saker fra år til år.

Tabell 1: Antall registrerte anmeldelser for landet som helhet 2013-2017 JUS 068

	2013	2014	2015	2016	2017
Antall registrerte anmeldelser	389 606	372 931	352 238	337 111	319 282
Diff. i antall reg. anmeldelser sml. med foregående år	- 4 997	- 16 675	- 20 693	- 15 127	- 17 829

Utviklingen i de ulike politidistriktene er ikke fullt ut sammenfallende med den utviklingen som ses for landet som helhet. Troms politidistrikt utmerker seg med en økning på 1 358 saker (19,3 %) sammenlignet med 2016. Dette distriktet hadde også i 2016 en økning i antall registrerte anmeldelser. Også Trøndelag politidistrikt har en økning i antall registrerte anmeldelser. Økningen er her på 522 saker (2,2 %). I de øvrige distriktene noteres en nedgang. Sør-Øst- og Agder politidistrikt har den prosentvis største nedgangen med henholdsvis 11,5 % og 11,0 %, mens Vest politidistrikt har den laveste med 2,8 %. Oslo, som i 2017 har 23 % av det totale antall registrerte anmeldelser, har en nedgang på 4 103 anmeldelser (5,6 %).

1.2) Antall registrerte anmeldelser innen ulike kriminalitetstyper JUS 068

Ser man nærmere på antall anmeldelser innen de ulike kriminalitetstyper, jf. tabell 2, ser man at antall *vinningslovbrudd* er redusert med 11 715 saker eller 10,3 % fra 2016 til 2017. Det er over tid registrert en stor nedgang i antall vinningssaker. Sammenligner man med 2013 er nedgangen på hele 40,4 %¹. I 2017 ses en markant nedgang i antall tyveri fra personer på offentlig sted. Det er her en reduksjon på 3 749 anmeldelser (12,8 %) sammenlignet med 2016. Tyveri av person på offentlig sted forekommer særlig i de større byene, og politiets innsats i disse byene er derfor av stor betydning for utviklingen innen denne sakstypen. Det registreres videre en forholdsmessig stor nedgang i antall grove tyveri fra bolig. Nedgangen er på 772 anmeldelser (25 %). Dette er en sakstype som over flere år har vist en klar nedgang.

Tabell 2: Antall registrerte anmeldelser innen ulike kriminalitetstyper for landet som helhet 2016-2017, JUS 068

Kriminalitetstyper	2016	2017	Endring i antall saker 2016-17	Prosentvis endring 2016-17
Vinning	113 610	101 895	-11 715	-10,3 %
Trafikk	58 181	54 675	-3 506	-6,0 %
Annen	40 088	38 340	-1 748	-4,4 %
Narkotika	39 728	36 785	-2 943	-7,4 %
Vold	31 702	32 540	+835	+2,6 %
Økonomi	26 596	26 885	+289	+1,1 %
Skadeverk	16 952	17 175	+223	+1,3 %
Seksuallovbrudd	7 066	7 978	+912	+12,9 %
Miljø	2 397	2 174	-223	-9,3 %
Arbeidsmiljø	791	835	+44	+5,6 %
Totalsum	337 111	319 282	-17 829	-5,3 %

Det ses en forholdsviss stor reduksjon i antall registrerte *narkotikaanmeldelser*. Også dette er en kategori hvor det over flere år har vært tendens til nedgang. I 2017 er det 2 943 færre anmeldelser enn året før (7,4 %). Ser man nærmere på de enkelte sakstypene innen kategorien er det særlig nedgang i antall brudd på legemiddeloven (§ 24), 2 337 anmeldelser (10,9 %). Det har over tid vært registrert en nedgang innen denne sakstypen, noe som kan avspeile at politiet i de senere år har hatt mindre oppmerksomhet mot straffeforfølgning i rene misbrukersaker. Dette er i samsvar med direktiver herfra. Antall anmeldelser for grov narkotikakriminalitet (strl. 232) er redusert med 101 saker (9,5 %). Det har også for denne sakstypen vært en nedgang over flere år, og sammenligner man med 2013 er antall anmeldelser sunket med hele 19,2 %. Dette er kriminalitet som i hovedsak avdekkes av politi og tollvesenet, og antall anmeldelser vil langt på vei avspeile etatenes aktivitetsnivå og prioriteringer. I riksadvokatens mål- og prioriteringsskriv for de senere år er det uttalt at grove narkotikaforhold skal gis nødvendig prioritering, og det er forutsatt at det

¹ Ikke korrigert for endring i statikkgrunlaget fra og med 2015 da bedrageri ble flyttet til økonomi

i politiet avsettes ressurser til en aktiv innsats for å avdekke den alvorlige narkotikakriminaliteten.

Kategorien *vold* har fortsatt å øke, fra 2016 til 2017 er økningen 835 anmeldelser (2,6 %). Det er særlig innen sakskodene for *mishandling i nære relasjoner/familieforhold* og *trusler* at det ses en økning. I de senere år har det som kjent vært registrert en jevn økning i antall anmeldelser for mishandling i nære relasjoner/familieforhold. Økningen fra 2016 til 2017 er på 279 anmeldelser (8,1 %). Mishandling i nære relasjoner/familieforhold er kriminalitet som det er ønskelig at politiet gir økt oppmerksomhet, og hvor man vil avdekke mer av den faktiske kriminaliteten da man har antatt at det her er store "mørketall". Antallet anmeldte *trusler* har økt med 4,3 % fra 2016 til 2017. Sammenligner man med 2013 er økningen 8,3 %. Antall anmeldelser for *kroppskrenkelse og skade mot kropp og liv* er kun økt med 1,1 prosent fra 2016 til 2017. *Menneskehandel* er et prioritert område, men antall anmeldelser er fortsatt lavt innen denne sakstypen, 41 anmeldelser i 2017.

Antall anmeldelser for *seksuallovbrudd* har en økning på totalt 912 anmeldelser (12,9 %) fra 2016 til 2017. Dette er en kriminalitetstype hvor man over flere år har sett tendens til økning, og sammenlignet med 2013 er økningen på 65,5 %. Det synes særlig å være internettrelaterte saker med et stort antall mindreårige fornærmede som har økt. Seksuell omgang og voldtekt mot barn under 14 år er økt fra 668 til 791 anmeldelser (18,4 %) fra 2016 til 2017. Sammenlignet med 2013 har slike saker økt med 73,1 %. Det har over flere år også blitt notert en øking i antall *voldtekter mot voksne*, men fra 2016 til 2017 ses imidlertid en reduksjon fra 1 663 til 1 619 anmeldelser (2,6 %).

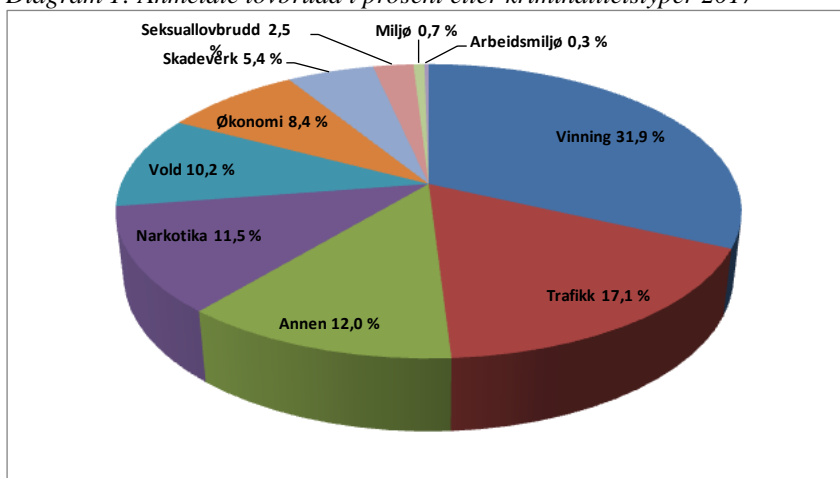
Både seksuelle overgrep og mishandling i nære relasjoner er saker som erfaringsmessig er krevende å etterforske og som legger beslag på store ressurser.

For en grundigere gjennomgang av utviklingen innen de ulike kriminalitetstypene vises til Politidirektoratets (PODs) rapport "Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2017".

1.3 Den forholdsmessige fordelingen av kriminalitetstypene

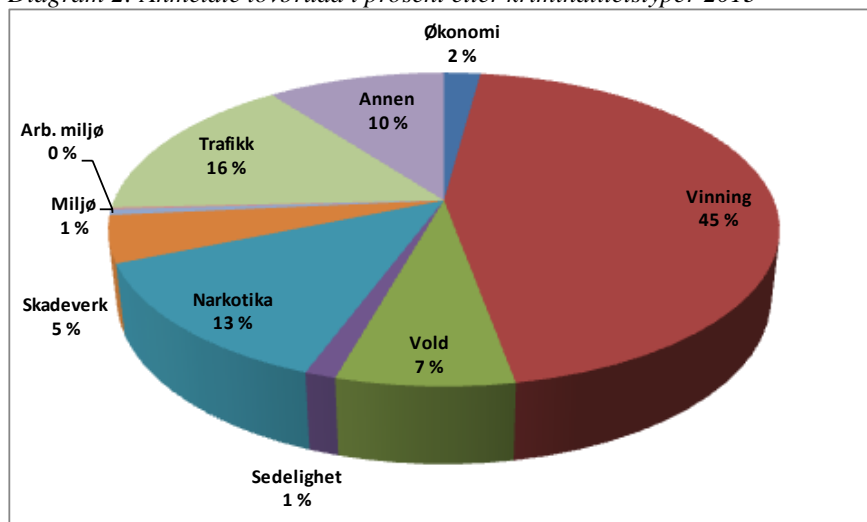
Diagram 1 viser den prosentvise fordelingen av den anmeldte kriminaliteten i 2017. Som det fremgår utgjør vinning 34 % av de registrerte anmeldelsene, mens sedelighet og vold utgjør henholdsvis 2,5 % og 10,2 %.

Diagram 1: Anmeldte lovbrudd i prosent etter kriminalitetstyper 2017

Ser man på kriminalitetsbildet over tid registreres en ganske stor endring i den forholdsmessige fordelingen av kriminalitetstypene. Sammenholdes diagram 1 og 2, som viser kriminalitetsbildet i henholdsvis 2017 og 2013, ser man eksempelvis at andelen vinningslovbrudd er redusert fra 45 % til 31,9 %². Likeledes er andelen narkotikasaker redusert fra 13 % til 11 %, mens det ses en økning av volds- og seksuallovbruddenes andel av det totale kriminalitetsbildet. Vold er økt fra 7 % til 10,2 %, mens seksuallovbruddene er økt fra 1 % til 2,5 %.

Diagram 2: Anmeldte lovbrudd i prosent etter kriminalitetstyper 2013

Siden bevisbildet og muligheten for oppklaring varierer mellom de ulike kriminalitetstypene vil endringer i antall saker innen de ulike typene og deres forholdsmessige fordeling påvirke resultatoppnåelsen, bl.a. den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten og saksbehandlingstiden, og stille endrede krav til ressursinnsats og prioriteringer. Endringene vil også kunne påvirke fordelingen av de positive påtaleavgjørelsene, da en dreining mot mer alvorlig kriminalitet må forventes å føre til flere tiltaler.

2. Saksavgjørelser

2.1) Antall påtaleavgjørelser JUS 319

Det ble totalt for landet som helhet påtaleavgjort 314 416 anmeldelser i 2017, hvorav 154 825 er å anse som oppklart, jf. JUS 319. Dette gir en oppklaringsprosent på 52,6 %.³

Tabell 3: Antall påtaleavgjørelser for landet som helhet 2013-2017 JUS 319

	2013	2014	2015	2016	2017
Totalt antall påtaleavgjørelser	391 478	383 075	360 976	343 187	314 416
Endringer i antall saker sammenlignet med foregående år	-4 606	-7 072	-22 099	-17 789	-28 771

Det totale antallet påtaleavgjørelser er i 2017 redusert med 28 771 saker (8,4 %) sammenlignet med 2016, hvor det ble påtaleavgjort 343 187 saker. Den tendens til nedgang i antall påtaleavgjorte saker, som man har registrert i de senere år, er således til dels forsterket i 2017.

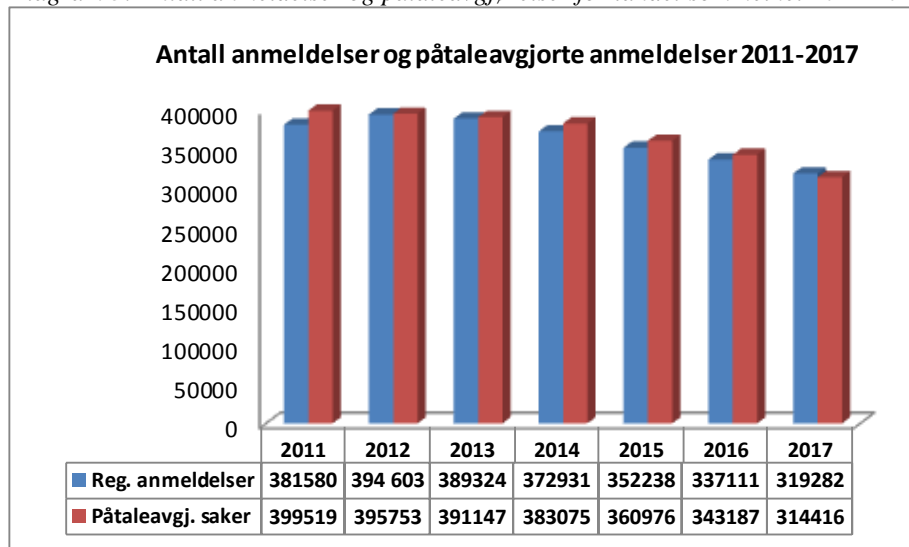
² Noe av endring her må tilskrives at simple bedrageri fra 2015 ble flyttet til kategorien økonomi, men det er også en reell nedgang i den tradisjonelle vinningskriminalitet.

³ Det er ikke bare saker som får en positiv påtaleavgjørelse (siktelse med forslag til stælsdom, tiltale, forelegg, overføring til konfliktråd eller påtaleunntatelse) som regnes som oppklarte, men også en del avgjørelser som innebærer at den strafferettslige forfølgning henlegges. I tillegg er det flere avgjørelseskoder i Strasak som holdes utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten. Eksempler er henleggelse begrunnet i at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold, henleggelse fordi anmeldelsen vurderes å være åpenbart grunnløs og henleggelse fordi det anmeldte forhold er vurdert ikke å være straffbart (ikke rammes av noen straffbestemmelse).

Sammenligner man 2017 med 2013 ses en nedgang på hele 77 062 saker (19,7 %). Nedgangen i antall påtaleavgjørelser må ses i sammenheng med antall registrerte anmeldelser. Når antall anmeldelser over tid reduseres, er det naturlig at også antall påtaleavgjorte saker går ned.

Antall påtaleavgjorte saker har i de senere år vært noe høyere enn antall nye saker, dvs. registrerte anmeldelser, jf. diagram 3. I 2017 registreres imidlertid et noe høyere antall nye anmeldelser enn påtaleavgjørelser. Færre påtaleavgjørelser enn nye saker inn må over tid forventes å gi økte restanser, jf. punkt 5. Det bemerkes at det ikke vil være fullt ut samsvar mellom de saker som er anmeldt og påtaleavgjort i samme år, da anvendt saksbehandlingstid vil føre til at en rekke saker blir påtaleavgjort i et senere år enn de er anmeldt.

Diagram 3: Antall anmeldelser og påtaleavgjørelser for landet som helhet 2011-2017 JUS 068/319

2.2) Antall påtaleavgjørelser innen ulike kriminalitetstyper JUS 319

Antall påtaleavgjørelser innen de ulike kriminalitetstypene vil avhenge av antall anmeldelser innen de forskjellige kategoriene. I overensstemmelse med de senere års kriminalitetsbilde ses også i 2017 flest avgjørelser innen kategoriene vinning, narkotika og trafikk.

Tabell 4: Antall påtaleavgjørelser innen ulike sakskategorier for landet som helhet 2013-2017 JUS 319

Sakskategori	2013		2014		2015		2016		2017	
	Antall saker	%vis andel	Antall saker	%vis andel	Antall saker	%vis andel	Antall saker	%vis andel	Antall saker	%vis andel
Økonomi	8 584	2 %	7 690	2 %	9 982	3 %	25 510	7 %	26 339	8 %
Vinning	17 4797	45 %	16 0968	42 %	14 2360	39 %	117 990	34 %	102 433	33 %
Vold	26 756	7 %	27 271	7 %	27 406	8 %	30 661	9 %	30 127	10 %
Sedelighet	4 540	1 %	4 963	1 %	5 261	1 %	6 166	2 %	6 859	2 %
Narkotika	49 528	13 %	50 649	13 %	47 805	13 %	42 730	13 %	37 392	12 %
Skadeverk	18 623	5 %	17 875	5 %	17 201	5 %	17 046	5 %	17 054	5 %
Miljø	2 280	0 %	2 256	1 %	2 296	1 %	2 448	1 %	2 256	1 %
Arbeidsmiljø	773	0 %	887	0 %	847	0 %	798	0	808	0 %
Trafikk	57 813	15 %	61 048	16 %	59 409	17 %	59 142	17 %	53 939	17 %
Annet	47 684	12 %	49 468	13 %	48 412	13 %	40 696	2 %	37 209	12 %
Totalt	391 478	100%	383 075	100%	360 979	100%	343 187	100%	314 416	100 %

Som det fremgår av tabell 4 er antallet påtaleavgjorte *vinningsaker* redusert fra 117 990 saker i 2016 til 102 433 saker i 2017 (13,2 %), hvilket er forventet siden det som nevnt foran har vært en reduksjon i antall anmeldelser innen denne kriminalitetstypen. Sammenligner man med 2013 er det en reduksjon på 41,4 %. Vinningssakene utgjør 33 % av de påtaleavgjorte sakene i 2017 mot 45 % i 2013.

I tråd med nedgangen i anmeldte *narkotikasaker* ses også en reduksjon i antall påtaleavgjorte saker innen denne kriminalitetstypen. Reduksjonen fra 2016 til 2017 er på 4 798 saker (11,2 %), mens det i forhold til 2013 er en nedgangen på 24,7 %. Narkotikasakenes forholdsmessige andel av de påtaleavgjorte sakene er i samme periode redusert fra 13 % til 12 %.

Til tross for en økning i antall registrerte *voldssaker*, jf. punkt 1.2, ses en reduksjon i antall påtaleavgjorte saker i 2017. Reduksjonen er på 534 saker (1,7 %). Voldssakenes andel av de påtaleavgjorte sakene er i 2017 på 10 %. At man nå ser en nedgang i antall påtaleavgjorte, og herunder oppklarte voldssaker, samtidig som antall anmeldelser i saksategorien øker kan skyldes økt kompleksitet og derav lengre saksbehandlingstid i enkelte av disse sakene, bl.a. i mishandlingssakene.

Det ses en økning i antall påtaleavgjorte *seksuallovbrudd*. Dette samsvarer med de senere års økning i antall anmeldelser innen denne kriminalitetstypen. Antall påtaleavgjørelser er fra 2016 til 2017 økt med 693 saker (11,2 %). Sammenlignet med 2013 er økningen i antall påtaleavgjørelser på 51,1 %. Seksuallovbruddene utgjør 2 % av de påtaleavgjorte sakene i 2017, mens de i 2013 utgjorde 1 %.

3. Oppklarte saker

3.1) Antall oppklarte saker JUS 319

154 852 av de totalt 314 416 påtaleavgjorte sakene i 2017 er oppklart⁴, jf. JUS 319. Antallet oppklarte saker er dermed redusert med 17 183 saker (10 %) sammenlignet med 2016. Dette må ses i sammenheng med at det totale antallet påtaleavgjørelser som nevnt foran har gått ned i perioden.

Tabell 5: Antall oppklarte saker totalt for landet som helhet 2013–2017 JUS 319

	2013	2014	2015	2016	2017
Landet som helhet	185 891	188 453	182 869	172 035	154 852
Diff.foregående år	-499	+2 562	-5 584	-10 834	-17 183

Tabell 5 viser en oversikt over antall oppklarte saker for landet som helhet i perioden 2013-2017. Med unntak av 2014, hvor antall oppklarte saker økte sammenlignet med foregående år, har det i de senere år vært en stadig reduksjon i antall oppklaringer.

Sammenlignes antall oppklarte saker i 2017 med 2013 ses en reduksjon på 31 039 saker (16,7 %).

3.2) Antall oppklarte saker innen ulike kriminalitetstyper JUS 319

Den største endringen i antall oppklarte saker fra 2016 til 2017 ses innen kategoriene *narkotika* og *vinning*.

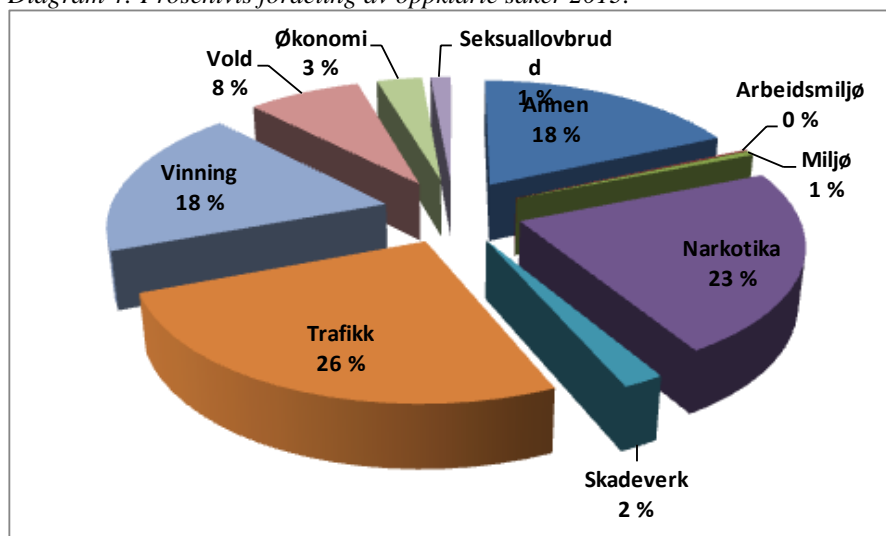
⁴ Se note 2.

Tabell 6: Antall oppklarte saker innen ulike kriminalitetstyper for landet som helhet 2016-2017 og deres prosentvise andel av de oppklarte sakene JUS 319

Sakskategori	2016		2017	
	Antall saker	% vis andel	Antall saker	% vis andel
Økonomi	6 521	3,8 %	7 292	4,7 %
Vinning	27 431	15,9 %	22 996	14,8 %
Vold	16 618	9,6 %	15 856	10,2 %
Sedelighet	3 752	2,1 %	3 971	2,6 %
Narkotika	35 157	20,4 %	29 957	19,3 %
Skadeverk	3 575	2,1 %	3 561	2,3 %
Miljø	1 135	0,6 %	1 263	0,8 %
Arbeidsmiljø	273	0,1 %	297	0,2 %
Trafikk	49 349	28,7 %	44 687	28,8 %
Annen	28 024	16,2 %	24 972	16,1 %
Sum	172 035	100 %	154 852	100 %

Narkotika er redusert med 5 200 saker, dvs. fra 35 157 saker i 2016 til 29 957 saker i 2017. Vinning er redusert med 4 435 saker, dvs. fra 27 431 saker i 2016 til 22 996 saker i 2017, jf. tabell 6. Vinning utgjør i 2017 14,8 % av de oppklarte sakene, mens narkotika utgjør 19,3 %. I 2013 utgjorde til sammenligning narkotikasakene 23 % av de oppklarte sakene, mens vinning utgjorde 18 %, jf. diagram 4.

Diagram 4: Prosentvis fordeling av oppklarte saker 2013.

Det ses videre en nedgang i antall oppklarte voldssaker, noe som må ses i sammenheng med den foran nevnt nedgang i antall påtaleavgjorte saker i denne kategorien. Nedgangen fra 2016 til 2017 er på 762 saker (4,5 %). Voldssakene utgjør i 2017 10,2 % av de oppklarte sakene, mens de i 2013 utgjorde 8 %.

Det ses en økning på 219 oppklarte seksuallovbrudd fra 2016 til 2017. Mens disse sakene utgjorde mindre enn 1 % av de oppklarte sakene i 2013, utgjør de i 2017 2,6 %.

3.3) Gjennomsnittlig oppklaringsprosent JUS 319

Den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten⁵ for landet som helhet for samtlige saker er i 2017 på 52,6 %. Dette er noe lavere enn i 2016 hvor den var 53,4 % og i 2015 hvor den var 53,8 %, jf. tabell 7.

⁵ Jf. note 1

Tabell 7: Gjennomsnittlig oppklaringsprosent totalt for landet som helhet 2013-2017 JUS 319

	2013	2014	2015	2016	2017
Totalt for landet som helhet	50,4 %	52,1 %	53,8 %	53,4 %	52,6 %

Den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen vil generelt sett påvirkes av saksporteføljens sammensetning, da bevissituasjon og muligheten for oppklaring erfaringsmessig vil variere mellom de ulike kriminalitetstypene. Samtidig vil politidistriktenes ressursinnsats i straffesaksarbeidet være av avgjørende betydning for å kunne etterforske og oppklare de ulike sakene.

Det ses i 2017 en liten nedgang i oppklaringsprosenten for de fleste av kriminalitetstypene, med unntak av økonomi og miljø som har en liten økning, jf. punkt 3.4. Vinningssakene utgjør den største andelen av de påtaleavgjorte sakene, og resultatene for disse sakene vil i stor grad påvirke den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten. Det samme gjelder for trafikk- og narkotikasakene som også er sakstyper med et stort antall påtaleavgjorte saker. Holder man narkotikasakene som tradisjonelt har en høy oppklaringsprosent utenfor, blir den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten 48,5 % i 2017 mot 48,9 % i 2016, jf. JUS 317.

Det er forholdsvis store variasjoner i den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten mellom politidistriktene. Oslo politidistrikt har den laveste med 38,9 %. Dette er en liten nedgang fra 2016 hvor den var 40,8 %. Nordland politidistrikt har den høyeste med 65,4 %. Siden det er store variasjoner i politidistriktenes saksporteføljer må det påregnes forskjeller i oppklaringsprosent og oppnådde resultater på straffesaksområdet forøvrig.

3.4) Oppklaringsprosenten for ulike sakskategorier JUS 319

Tabell 8 gir en oversikt over gjennomsnittlig oppklaringsprosent for ulike sakskategorier for landet som helhet.

Tabell 8: Oppklaringsprosent for ulike sakskategorier for landet som helhet 2013-2017 (JUS 319)

Sakskategori	2013	2014	2015	2016	2017
Økonomi	74,7 %	72,5 %	62,0 %	31,7 %	33,5 %
Vinning	21,4 %	22,9 %	24,1 %	25,1 %	24,2 %
Vold	55,8 %	55,8 %	56,7 %	56,1 %	55,2 %
Sedelighet	60,2 %	60,4 %	61,8 %	64,1 %	61,3 %
Narkotika	85,3 %	84,1 %	83,7 %	83,1 %	81,2 %
Skadeverk	20,7 %	20,8 %	20,4 %	21,6 %	21,6 %
Miljø	49,3 %	55,9 %	53,2 %	57,2 %	58,2 %
Arbeidsmiljø	69,2 %	68,1 %	67,6 %	62,2 %	72,3 %
Trafikk	84,7 %	83,0 %	84,4 %	85,1 %	84,7 %
Annet	77,0 %	76,5 %	77,3 %	74,8 %	73,8 %
Gjennomsnitt	50,4 %	52,1 %	53,8 %	53,4 %	52,6 %

(Tallene for 2013-14 er oppgitt av POD som har foretatt en manuell utregning, da STRASAK ikke har direkte sammenlignbar statistikk for 2013-14 på grunn av endinger i statistikkgrunnlagene.)

Oppklaringsprosenten for kategorien *vinning* er, som det fremgår av tabell 8, fortsatt lav, dvs. 24,2 %. Dette er en liten nedgang sammenlignet med 2016 hvor den var 25,1 %, men noe høyere enn i 2013 og 2014 hvor den var henholdsvis 21,4 % og 22,9 %.

Oppklaringsprosenten for *vold* er i 2017 55,2 % mot 56,1 % i 2016. Dette er ikke en stor endring, men det er grunn til å merke seg at man i 2017 har den laveste oppklaringsprosenten innen denne kriminalitetstypen i løpet av den femårs perioden som tabell 8 omfatter.

Når det gjelder *økonomi* ses en kraftig nedgang i oppklaringsprosenten i 2016 og 2017 sammenlignet med foregående år. Dette antas i vesentlig grad å skyldes omleggingen av statistikkgrunnlaget idet, som tidligere nevnt, "simple bedragerier" nå innordnes denne kriminalitetstypen. Dette er saker som erfaringsmessig har hatt en lav oppklaringsprosent og som nå utgjør en relativ stor andel av de påtaleavgjorte sakene innen saks kategorien økonomi.

Oppklaringsprosenten er fremdeles høy for både *narkotika* og *trafikk*, selv om det for begge kategoriene ses en mindre nedgang. Dette er saker som ofte avdekkes gjennom politiets egne kontroller og som i stor grad nærmest vil være oppklart idet de anmeldes. Den nedgangen i oppklaringsprosent som ses for narkotikasakene kan ha sammenheng med at det i 2017 er anmeldt færre saker for brudd på legemiddeloven. Dette er saker som erfaringsmessig har hatt en meget høy oppklaringsprosent.

3.5) Fordelingen av de positive påtaleavgjørelsene JUS 322

Som følge av at antall oppklarte saker er gått ned er naturlig nok også antallet positive påtaleavgjørelser, dvs. saker avgjort med forelegg, siktelse, tiltalebeslutning, påtaleunntatelse eller konfliktråd, blitt redusert, jf. tabell 9. Totalt ble det i 2017 truffet 146 394 positive påtaleavgjørelser mot 161 085 i 2016, noe som gir en nedgang på 14 691 avgjørelser (9,1 %). I forhold til 2013 ses en nedgang på 25 057 avgjørelser (14,6 %).

Selv om det over tid har vært en viss endring i saksporteføljens sammensetning, jf. punkt 1,2 og 1,3, registreres det kun små endringer i den forholdsmessige fordelingen av de positive påtaleavgjørelsene. Dette kan bl.a. ha sammenheng med at de største endringene i kriminalitetsbildet er knyttet til en reduksjon i antall vinningssaker. Dette er ofte saker uten konkrete bevis, som i stor grad henlegges som uoppklart eller etter bevisets stilling, og hvor det i mindre grad blir truffet positive påtaleavgjørelser. Samtidig har det vært en økning i antall volds- og sedelighetssaker. Dette er kriminalitetstyper hvor det er en forholdsvis høy oppklaring og dermed et relativt høyt antall positive påtaleavgjørelser. Som utgangspunkt vil fordelingen av de positive påtaleavgjørelsene til en viss grad også kunne avspeile alvorligheten og i noen grad straffenivået i de oppklarte sakene. Alvorlige saker formodes avgjort med tiltale eller tilståelsesdom, mens mindre alvorlige forhold kan avgjøres med forelegg eller påtaleunntatelse.

Tabell 9: Påtaleavgjorte forhold fordelt på positive påtaleavgjørelser landet som helhet 2013–2017 JUS 322

Påtaleavgjørelser	2013		2014		2015		2016		2017	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Forelegg	78 877	46 %	78 195	45 %	76 270	45 %	73 021	45 %	64 502	45 %
Siktelser (tilståelsesdom)	30 432	18 %	30 803	18 %	28 700	18 %	26 500	16 %	23 191	16 %
Tiltalebeslutning	50 869	30 %	52 126	30 %	51 462	30 %	49 311	31 %	44 024	30 %
Påtaleunntatelse	7 427	4 %	8 322	5 %	7 931	5 %	8 881	6 %	10 194	7 %
Konfliktråd	3 846	2 %	3 370	2 %	3 695	2 %	3 372	2 %	3 483	2 %
Totalt	171 451	100 %	172 816	100 %	168 058	100 %	161 085	100	146 394	100 %

Det er i 2017 avgjort 8 819 færre forhold med forelegg enn i 2016. Sammenlignet med 2013 er det en nedgang på 14 375 forhold. Nedgangen antas i noen grad å ha sammenheng med den reduksjonen i antall oppklarte narkotika og trafikkforhold, jf. punkt 3.2. Dette er forhold som ofte blir avgjort med forelegg, og en nedgang i antall oppklarte saker i disse saks kategoriene antas således å kunne påvirke antall utstedte forelegg.

Antall forhold avgjort med *tiltalebeslutning* er redusert fra 49 311 i 2016 til 44 24 i 2017, dvs. med 3 309 forhold (6,7 %). Forholdsmessig sett utgjør denne avgjørelsestypen 30 % av de positive påtaleavgjørelsene i 2017, mens den i 2016 utgjorde 32,1 %. I utgangspunktet er det i de alvorligste forholdene at det blir utferdiget tiltale. Den påfølgende irettføringen av sakene vil ofte generere et stort ressursuttak særlig hos påtalemyndigheten, men også hos polititjenestepersonell som ofte må vitne under hovedforhandlingene.

Antall forhold avgjort med *siktelse* (tilståelsesdom) er redusert fra 26 500 til 23 191 noe som gir en reduksjon på 12,5 %. Andelen siktelse utgjorde både i 2016 og 2017 16 % av de positive påtaleavgjørelsene. I de foregående årene utgjorde siktelsene 18 %.

Antall forhold avgjort med *påtaleunntatelse* er den eneste avgjørelsestypen som viser en klar økning. Økningen fra 2016 til 2017 er på 1 313 avgjørelser, dvs. fra 8 881 i 2016 til 10 194 i 2017. Påtaleunntatelsene utgjør etter dette 7 % av de positive påtaleavgjørelsene i 2017 mot 4 % i 2013. Adgangen til å avgjøre et forhold med påtaleunntatelse er noe begrenset, og den forholdsmessige økning av avgjørelsestypen bør derfor følges opp.

3.6) Kapasitetshenleggelse JUS 251

Det er i 2017 henlagt 16 268 forhold på grunn av manglende kapasitet dvs. kode 025, 073 og 078 for landet som helhet mot 17 861 forhold i 2016. Nedgangen antas i noen grad å skyldes den generelle reduksjonen i saksporteføljens omfang og antall påtaleavgjørelser. Samtidig har det vært et klart ønske om å redusere politidistriktenes kapasitetshenleggelse. Statsadvokatene har under sine inspeksjoner og gjennom sin generelle fagledelse av distriktenes straffesaksbehandling hatt oppmerksomhet mot dette, og riksadvokaten ga i 2016 ut et særskilt rundskriv som nærmere regulerer adgangen til kapasitetshenleggelse og som forventes å bidra til en mer ensartet praksis i politidistriktene.

3.7) Domfellelser/frifinnelser JUS 378

I 2017 er 60 262 av forholdene som er ført for domstolene avgjort med domfellelse, mens 4 174 har endt med frifinnelse, jf. JUS 378. Dette gir en frifinnelsesprosent på 6,5 %. Det er en forholdsvis stor nedgang i antall forhold ført for domstolene i 2017 sammenlignet med 2016. Da ble 69 967 forhold ble avgjort med domfellelse, mens 5 082 endte med frifinnelse. Dette ga en frifinnelsesprosent på 6,8 %

Som det fremgår av tabell 10, er det særlig innen kriminalitetstypene vinning, narkotika og trafikk det har vært en reduksjon i antall domfellelser, mens det ses en økning innen kategorien seksuallovbrudd.

Tabell 10: Domfellelser/frifinnelser JUS 378 for landet som helhet i 2016-2017

Kriminalitetstyper	2016			2017		
	Domfellelser	Frifinnelser	%	Domfellelser	Frifinnelser	%
Økonomi	3 887	286	6,5 %	3 629	382	9,5 %
Vinning	12 801	1 264	9,0 %	10 428	794	7,1 %
Vold	7 767	1 059	12,0 %	7 221	920	11,3 %
Sedelighet	1 431	202	12,4 %	1 614	166	9,3 %
Narkotika	16 471	445	2,6 %	13 798	471	3,3 %
Skadeverk	1 86	136	11,1 %	1 132	175	13,4 %
Miljø	107	29	21,3 %	65	14	17,7 %
Arbeidsmiljø	49	9	15,5 %	18	2	10,0 %
Trafikk	16 285	668	3,9 %	14352	443	3,0 %
Annet	10 083	1002	9,0 %	8005	807	9,2 %
Totalt	69 967	5 082	6,8 %	60 262	4174	6,5 %

Som tabell 10 viser, varierer andelen frifinnelser mellom de ulike kriminalitetstypene. Som det fremgår er frifinnelsesprosenten høyest innen sakskategorien miljø, hvor den er 21,3 % i 2016 og 17,7 % i 2017. Dette er imidlertid en kategori med et lite antall saker, og det er kun 29 forhold i 2016 og 14 forhold i 2017 som har endt med frifinnelse. Innen kriminalitetstypen seksuallovbrudd er frifinnelsesprosenten 12,4 % i 2016 og 9,3 % i 2017. Dette er saker som ut fra sin art ofte er vanskelige å bevise og hvor avgjørelsen av skyldspørsmålet i mange tilfeller vil bero på en troverdighetsvurdering. Tradisjonelt har man hatt en noe høy frifinnelsesprosent i denne sakskategorien. I kategorien vold er frifinnelsesprosenten redusert fra 12,0 % i 2016 til 11,3 % i 2017.

3.8) Økning i antall unge førstegangskriminelle

Det er grunn til å merke seg at det i 2017 er registrert en stor økning i antall avgjorte forhold med førstegangskriminelle gjerningspersoner under 18 år. I henhold til JUS 353 er det registrert i alt 5 736 avgjorte forhold hvor gjerningspersonen var førstegangskriminell og under 18 år på gjerningstidspunktet. I 2 495 av forholdene var gjerningspersonen under 15 år. I 2016 var det totalt avgjorte 850 forhold hvor gjerningspersonen var under 18 år, hvorav gjerningspersonen var under 15 år i 297 av forholdene. POD har i sin rapport "Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2017" gjort en nærmere analyse av økning av antall unge førstegangskriminelle.

4. Saksbehandlingstid

4.1) Gjennomsnittlig saksbehandlingstid JUS 319

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid totalt for alle påtaleavgjorte saker for landet som helhet var i 2017 på 73 dager, og for de oppklarte sakene 96 dager. Dette er en liten økning fra 2016 hvor saksbehandlingstiden totalt for alle avgjorte saker var 71 dager, mens den for de oppklarte sakene var 94 dager, jf. tabell 11.

Tabell 11: Gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse for landet som helhet 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Totalt	72	77	73	71	73
Oppklarte saker	97	102	95	94	96

(Det er ikke tilgjengelig statistikk som måler saksbehandlingstiden frem til rettskraft. I oppklarte saker hvor det fattes positive påtaleavgjørelser, som eksempelvis tiltaler, må det påregnes en viss saksbehandlingstid fra det er truffet påtaleavgjørelse til saken er endelig rettskraftig.)

Som oppklaringsprosenten påvirkes den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden av saksporteføljens sammensetning da tilgjengeligheten av informasjon og tidsbruken for å innhente nødvendige bevis vil variere mellom sakstypene. Restansesituasjonen er en annen faktor som påvirker saksbehandlingstiden, jf. nærmere punkt 5.

Trafikk og vinning er sakskategorier med et stort antall saker og som begge har en relativ kort saksbehandlingstid og som dermed bidrar til "å trekke ned" den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden, jf. tabell 12.

Også når det gjelder saksbehandlingstiden er det store variasjoner mellom politidistriktene. Vest politidistrikt har den lengste saksbehandlingstiden for de oppklarte saken med 125 dager, mens Agder politidistrikt har den korteste med 82 dager. 7 av politidistriktene har i 2017 en saksbehandlingstid som ligger under gjennomsnittet for landet som helhet.

4.2) Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for ulike sakskategorier JUS 319

For landet som helhet har vinning den korteste saksbehandlingstiden med 40 dager totalt for alle påtaleavgjorte saker og 91 dager for de oppklarte sakene. Dette er noe lavere enn i 2017 hvor

saksbehandlingstiden totalt for alle påtaleavgjorte saker var 43 dager, mens den for de oppklarte sakene var 98 dager. Den korte saksbehandlingstiden totalt innen kategorien vinning antas å ha sammenheng med at et stort antall vinningsaker, ut fra bevissituasjonen, erfaringsmessig blir henlagt raskt uten etterforskning.

Trafikk er en annen kategori som merker seg ut med kort saksbehandlingstid. Totalt for alle avgjorte saker i denne kategorien er saksbehandlingstiden 66 dager i 2017. Dette er noe lavere enn i 2016 hvor den var 68 dager. De oppklarte sakene har i 2017 en saksbehandlingstid på 65 dager mot 68 dager i 2016. Den relativt korte saksbehandlingstiden i denne kategorien henger sammen med at et stort antall av trafikksakene har sitt utspring i politiets egne kontroller og at overtredelsene i det vesentligste kan bevises og oppklares med dette som bakgrunn uten ytterligere etterforskning.

Både *volds- og seksuallovbruddsakene* viser i 2017 en tendens til økt saksbehandlingstid sammenlignet med 2016. Dette er saker som skal gis høy prioritert og undergis en effektiv saksbehandling. Det er for flere av sakstypene som inngår i disse sakskategoriene fastsatt særskilte saksbehandlingsfrister, jf. punkt 4.3. Den generelle økningen i saksbehandlingstiden for seksuallovbruddsakene kan ha en viss sammenheng med et økt antall komplekse og internettbaserte saker som bl.a. krever gjennomgang av større mengder databeslag og at flere saker involverer barn som må avhøres ved tilrettelagte avhør.

Arbeidsmiljøsakene har den høyeste saksbehandlingstiden totalt med 209 dager og 327 dager for oppklarte saker. Dette er en økning fra foregående år hvor saksbehandlingstiden totalt for de påtaleavgjorte sakene var 85 dager, mens den var 236 dager for oppklarte. Slike saker kan være komplekse, og ofte kreve omfattende etterforskning, gjerne i tett dialog med andre offentlige kontrollmyndigheter. Kategorien utgjør et mindre antall saker, og enkeltsaker vil derfor lett kunne påvirke de gjennomsnittlige resultatene.

Tabell 12: Gjennomsnittlig saksbehandlingstid ulike sakskategorier for landet som helhet 2015-2017

Sakskategori	2015		2016		2017	
	Totalt for alle saker	Oppklarte saker	Totalt for alle saker	Oppklarte saker	Totalt for alle saker	Oppklarte saker
Økonomi	148	177	77	183	101	227
Vinning	45	96	43	98	40	91
Vold	118	119	112	111	118	121
Sedelighet	171	165	160	159	171	171
Narkotika	104	105	101	101	94	95
Skadeverk	44	108	44	100	44	100
Miljø	111	127	107	112	109	115
Arbeidsmiljø	166	236	185	253	209	327
Trafikk	73	74	69	68	66	65
Annen	82	80	87	85	85	85
Sum	73	96	71	94	73	96

4.3) Saker med fastsatte saksbehandlingsfrister

Vold JUS 605

I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse skal saksbehandlingstiden for oppklarte saker ikke overstige *90 dager* fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gjør det nødvendig.

Saksbehandlingstiden for de oppklarte voldssakene med frist er i 2017 128 dager mot 106 dager i 2016. Den økning som her registreres er uheldig da det over tid, og gjentatt, er blitt bedt om at disse sakene gis nødvendig prioritert. Det er vanskelig å finne konkrete årsaker til den økte

saksbehandlingstiden. Som påpekt av POD i deres rapport "Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling" 2017 s. 51 kan den skyldes mindre ressurstilgang til disse sakene fordi ressursene i større grad blir styrt mot andre saker f. eks. saker med behov for tilrettelagte avhør. Videre vil nok også politiets pågående omorganisering ha betydning for effektiviteten på politiets arbeid og slik kunne påvirke resultatene i negativ retning.

Ingen av politidistriktene er i 2017 innenfor den fastsatte fristen på 90 dager.

Voldtekt JUS 309 A

Etter drøftelser mellom Politidirektoratet og riksadvokaten, er det fra og med 2016 fastsatt en særskilt saksbehandlingsfrist på 130 dager for voldtektssakene. Voldtektssakene registreres i Strasak under en rekke ulike saksnummer uten at det gis en samlet eller gjennomsnittlig oversikt/statistikk over de registrerte forholdene. POD har i sin rapport "Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2017" oppgitt at saksbehandlingstiden totalt for alle forhold er 198 dager i 2017, mens den for de oppklarte forholdene er 183 dager. Dette er en liten øking fra 2016, hvor saksbehandlingstiden totalt var 178 dager, mens den for de oppklarte forholdene var 176 dager. Den fastsatte frist er således ikke overholdt. Dette er saker som det av hensyn til fornærmede og bevisene er viktig gis en rask og effektiv saksbehandling. Samtidig må det tas hensyn til at dette er saker som ofte er utfordrende bevismessig og hvor det er behov for en omfattende etterforskning.

Tilrettelagte avhør

Politidistriktene rapporterer til POD på dette området, og det vises til PODs rapport "Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2017" s. 53.

Gjerningspersoner under 18 år JUS 613

I saker mot personer som er under 18 år på gjerningstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker (42 dager) etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid, jf. straffeprosessloven § 249 2. ledd.

Som nevnt under punkt 3.8, ses en bekymringsfull økning i antall saker hvor gjerningspersonene er under 18 år.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden totalt for alle avgjorte saker var i fjor 44 dager, mens den for de oppklarte sakene var 40 dager, jf. JUS 613. I 2016 var den gjennomsnittlige saksbehandlingstid for de oppklarte sakene 39 dager, mens den totalt for alle avgjorte saker var 42 dager. POD oppgir i sin rapport "Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2017" at flere av sakene omfatter alvorlige saksforhold som krever omfattende etterforskning.

5. Saksbeholdning og restanser JUS 089

5.1) Total saksbeholdning

Antall saker under behandling og deres sammensetning gir viktig informasjon om den løpende arbeidsmengden, herunder "liggetid" og hvilken saksbehandlingstid som kan forventes fremover. Få restanser og særlig få gamle restanser er en forutsetning for kort saksbehandlingstid. Ved utgangen av 2017 utgjør den totale saksbeholdning for landet som helhet 156 020 ikke rettskraftige saker, jf. tabell 13. Av disse er 74 665 saker (47,8 %) *ikke påtaleavgjort*, dvs. sakene er under etterforskning, til koordinering eller hos jurist for påtaleavgjørelse. 81 355 av sakene (52,2 %) er *påtaleavgjort, men ikke rettskraftige*. Dette innebærer at sakene er oppklart og gitt en positiv påtaleavgjørelse, men ikke endelig avsluttet fordi det eksempelvis avventes stillingstagen til utstedte forelegg eller det er utferdiget tiltale og domstolsbehandling avventes mv.

Tabell 13: Saksbeholdning for landet som helhet 2013-2017 JUS 089

	2013	2014	2015	2016	2017	Diff. 2016-17	% vis andel
Under arbeid, ikke påtaleavgjort	85 381	79 113	73 244	68 372	74 665	+6 293	47,8 %
Påtaleavgjort, men ikke rettskraftige	84 511	86 309	88 583	82 806	81 355	-1 451	52,2 %
Total saksbeholdning	169 892	165 432	161 827	151 178	156 020	+4 842	100 %

Som tabellen viser har den totale saksbeholdningen økt fra 151 178 saker ved utgangen av 2016 til 156 020 saker ved utgangen av 2017, dvs. med 4 842 saker. Økningen er å finne i gruppen for ikke påtalebehandlede saker. Det totale antallet påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker viser som foregående år en nedgang.

5.2) Nærmere om den aldersmessige sammensetning av saksbeholdningen

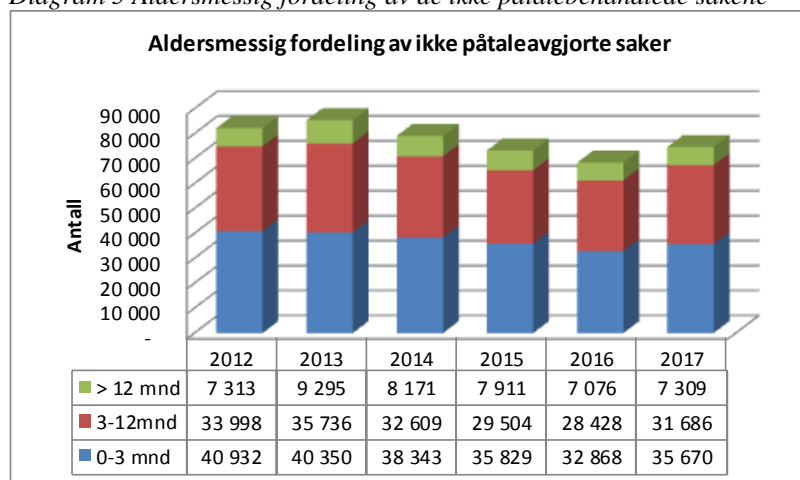
Ser man på alderssammensetning av de ikke påtaleavgjorte sakene registreres en økning både i antallet nye og eldre saker.

Tabell 1: Aldersmessig fordeling av saksporteføljen

	2013	2014	2015	2016	2017
Ikke påtaleavgjort	85 381	79 123	73 244	68 372	74 665
0-3 mnd	40 350	38 343	35 829	32 868	35 670
3-12mnd	35 736	32 609	29 504	28 428	31 686
> 12 mnd	9 295	8 171	7 911	7 076	7 309
Påtaleavgjort, ikke rettskraftig	84 511	86 309	88 583	82 806	81 355
0-3 mnd	13 012	12 910	13 248	12 095	11 514
3-12mnd	34 709	35 030	34 651	33 150	31 582
> 12 mnd	36 790	38 369	40 684	37 561	38 259
TOTALT	169 892	165 432	161 827	151 178	156 020

Saker under 3 måneder er økt med 2 802 saker (8,5 %) fra 2016 til 2017, mens saker mellom 3-12 måneder er økt med 3 258 saker (11,5 %). Saker eldre enn 12 måneder er økt med 233 saker (3,2 %). Summen av de ikke påtalebehandlede sakene *over 3 måneder*, som tradisjonelt er det man omtaler som *restanser*, er ved utgangen av 2017 på 38 995 saker mot 35 504 ved utgangen av 2016.

Diagram 5 Aldersmessig fordeling av de ikke påtalebehandlede sakene

POD opplyser i sin rapport "Anmeldt kriminalitet og straffesaksarbeid 2017" s. 56 at en gjennomgang av restansene per 1. november 2017 viser at det først og fremst er de mindre prioriterte sakstypene som utgjør restansene. Eksempelvis vises det til at økonomi- og vinningsaker tilsvarer ca. 35 % av den samlede restansebeholdningen av ikke påtalebehandlede saker over 12 måneder, mens trafikksakene utgjorde 7,5 % og narkotikasakene 14 %.

Årsaken til økningen i antall ikke påtalebehandlede saker anses i hovedsak å ha sammenheng med at det i 2017 er påtalebehandlet færre saker enn det som er registrert inn av nye. Dette vil nødvendigvis føre til at det "bygges" restanser. At saksbehandlingstiden generelt sett har vist tendens til økning i 2017, vil også medføre en viss økning i antall saker under arbeid. Utviklingen kan videre ha sammenheng med de påviste endringene i saksporteføljens sammensetning. Flere alvorlige og komplekse saker vil kreve flere ressurser, og bevisinnhenting krever erfaringsmessig lengre tid. Den økningen som ses i antall alvorlige volds- og sedelighetsaker, som generelt sett er krevende saker, kan således ha bidratt til den utviklingen som nå ses for restansene.

Videre har politidistriktene i 2017 vært gjennom en svært omfattende omorganisering som må påregnes å ha innvirket på distriktenes innsats, også på straffesaksområdet. Mange medarbeidere har blitt flyttet til nye organisatoriske enheter, og saksansvaret er i mange henseender blitt endret både organisasjonsmessig og personlig. En slik omstilling kan i perioder gi vakante saksportefølger og gjøre det vanskelig å sikre en effektiv oppfølging av straffesakene. Selv om utviklingen i noen grad kan forklares, er den bekymringsfull og bør søkes snudd. En rask og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet er et overordnet mål, og det forutsettes at politidistriktene aktivt legger til rette for dette gjennom sin virksomhets- og ressursstyring slik at straffesaksbehandlingen sikres gode rammevilkår. Generelt skal det i alle saker etterstrebtes fremdrift og effektivitet. Viktige tiltak for å oppnå dette er at etterforskningen allerede fra initialfasen målrettes og styres, og at distriktene har gode rutiner for aktiv porteføljestyling slik at man unngår unødig "liggetid".

Antallet påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker vil avhenge av hvor mange positive påtaleavgjørelser som til enhver tid treffes, og det vil alltid måtte påregnes en viss beholdning av påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker da det for en stor andel av sakene vil gå noe tid før de blir rettskraftige. Som nevnt foran må mange saker føres for domstolene og utstedte forelegg må sikres vedtakelse så langt det er mulig. Selv om aktører utenfor politi og påtalemyndigheten er avgjørende for den endelige slutføringen av mange saker, er det viktig at politi og påtalemyndighet aktivt bidrar til en effektiv fremdrift helt frem til rettskraft. Dette forutsetter bl.a. gode systemer for å hindre "liggetid", effektive berammelsesrutiner og en tett oppfølging av ikke vedtatte forelegg.

Det er totalt sett 81 355 påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker ved utgang av 2017. Dette er en reduksjon på 1 451 saker sammenlignet med 2016. Den positive tendensen til nedgang i denne gruppen saker, som ble registrert i 2016, er således videreført, om ikke så markant som i 2016. Man bør imidlertid merke seg at det er sakene mellom 0-3 måneder og 3-12 måneder som har hatt en nedgang i 2017. De eldre sakene, dvs. sakene over 12 måneder, viser en mindre økning.

6. Inndragning

Det har i de senere år vært et mål å sikre økt inndragning for å frata gjerningspersonene utbytte fra straffbare handlinger. Riksadvokaten har i sine årlige mål- og prioriterings-rundskriv understreket at det er et kriminalpolitisk mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg, og at inndragning er sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet og hvitvasking.

Det foreligger ikke statistikk som viser hvor ofte det legges ned påstand om inndragning av utbytte. Strasak JUS 625 teller bare antall rettskraftige inndragningskrav for det enkelte år, både for vinning etter straffeloven § 34 og utvidet inndragning av utbytte etter § 34 a (samt gjenstandsinndragning). I og med at rettskraft inntrenger lenge etter at politiet har avsluttet etterforskningen og det er truffet påtaleavgjørelse, vil statistikken i mindre grad reflektere politiets innsats det aktuelle år, men heller det (eller de) foregående år.

Tabell 13.: Inndragning av utbytte og gjenstander 2013-2107

	2013	2014	2015	2016	2017
Utbytte, § 34,	1 155	2 043	1 329	615	291
Utvidet, § 34a	40	92	297	78	34
Gjenstand, § 35	6 716	6 651	6 346	2 726	987
Utbytte, § 67			38	580	1 069
Utvidet, § 68				20	45
Gjenstand, § 69		1	407	3 589	5 031
Sum antall inndragninger	7 911	8 787	8 417	7 608	7 457
Beløp i mill. kr	359,4	216,5	340,6	166,9	204,1

Inndragningsbeløpene kan variere sterkt fra sak til sak, og resultatene i enkeltsaker kan i stor grad påvirker totalbeløpet fra år til år. Samlet inndragningsbeløp er som tabellen viser høyere i 2017 enn 2016.

7. Oppsummering av resultatene i 2017

Den gjennomsnittlige *oppklaringsprosenten* totalt for landet som helhet er 52,6 % og har således gått noe ned sammenlignet med 2016 hvor den var 53,4 %. Det har de foregående år vært en tendens til fremgang på dette området, men denne synes nå stagnert.

Den gjennomsnittlige *saksbehandlingstid* fra anmeldelse og frem til påtaleavgjørelse viser en liten økning sammenlignet med 2016. De *oppklarte sakene* har i 2017 en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 96 dager mot 94 dager i 2016, mens den gjennomsnittlige saksbehandlingstid totalt for alle påtaleavgjorte saker er 73 dager i 2017 mot 71 dager i 2016.

Saksbehandlingstiden for *oppklarte voldssaker*, med frist, er for landet som helhet i 2017 på 128 dager mot 106 dager i 2016, og er dermed klart over den fastsatte fristen på 90 dager.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for *oppklarte saker, hvor gjerningspersonen er under 18 år*, er for landet som helhet 40 dager i 2017 mot 39 dager i 2016, og således noe under den fastsatte fristen på 42 dager. Det er imidlertid grunn til å merke seg at det er en forholdsvis stor økning i antall saker med yngre gjerningsmenn, en utvikling som bør følges nøye fremover.

Restansene, dvs. *ikke påtalebehandlede sakene eldre enn 3 måneder*, er økt fra 35 504 saker ved utgangen av 2016 til 38 985 ved utgangen av 2017, dvs. med 3 481 saker. Antallet påtalebehandlede, men ikke rettskraftige saker over 3 måneder er imidlertid noe redusert, dvs. fra 70 711 saker til 69 841 saker, noe som gir en reduksjon på 870 saker.

Antall rettskraftige *inndragningskrav* viser en økning fra 2016 både med hensyn til antall krav og inndratt beløp.

8. Riksadvokatens vurderinger

Sentrale forutsetninger for at straffesaksbehandlingen skal bidra til redusert kriminalitet er høy kvalitet, høy oppklaring, kort saksbehandlingstid og adekvate reaksjoner, jf. riksadvokatens årlige mål- og prioriteringsskriv for straffesaksbehandlingen. Dette er mål som vil bli videreført også i 2018. Når det gjelder kvaliteten på straffesaksarbeidet, har riksadvokaten understreket viktigheten av en målrettet og effektiv straffesaksbehandling som ivaretar rettsikkerhet og grunnleggende menneskerettigheter. Kravet om høy kvalitet er ufravikelig og en forutsetning for at straffesaksbehandlingen skal ha den nødvendige tillit i samfunnet og slik bidra til redusert kriminalitet.

En rekke forutsetninger må være oppfylt for at målet om høy kvalitet og stabilt gode resultater innen straffesaksarbeidet skal oppnås. En godt fungerende påtalemyndighet er viktig, likeledes engasjerte, kompetente og ansvarsfulle medarbeidere innen alle ledd av straffesakskjeden. For straffesaksarbeidet er en godt integrert påtalemyndighet, som samhandler tett med etterforskningsmiljøene og ivaretar en adekvat påtalemessig ledelse av etterforskningen, erfaringsmessig avgjørende for å sikre effektivitet og høy kvalitet. Som leder av etterforskningen i den enkelte sak påligger det den påtaleansvarlige et særlig ansvar for å påse at saksbehandlingen holder nødvendig kvalitet. En kontinuerlig oppfølging av straffesaksbehandling på høyt nivå i politidistriktene og oppmerksomhet mot påtalemessig ledelse av etterforskningen er videre viktig for å sikre kvalitet og god måloppnåelse i politiets straffesaksarbeid. Riksadvokaten vil i denne sammenheng særlig påpeke politimesterens overordnede ansvar. Dette knytter seg til alle sider av straffesaksbehandlingen og omfatter både generelle rutiner og behandlingen av den enkelte sak. Samtidig påligger det politimesteren gjennom dennes virksomhetsstyring å sikre at straffesaksarbeidet gis nødvendig legitimitet i egen organisasjon og ressurser av et slikt omfang, det være seg av personell, utstyr eller økonomiske midler, at de muliggjør en adekvat oppgaveutførelse. Politidistriktene er for tiden inne i en krevende og omfattende omorganiseringsprosess, og det er viktig at straffesaksarbeidet i denne prosessen ivaretas på en måte som vil sikre at arbeidet kvalitetsmessig holder en høy standard.

Som det fremgår av våre merknader til politiets straffesaksbehandling i punkt 1-6, er det registrert noen negative trekk ved utviklingen i 2017 som må søkes snudd i 2018.

Saksbehandlingstiden viser tendens til økning, og det samme gjelder restansene. En effektiv saksbehandling som sikrer en god fremdrift i sakene må derfor særlig vektlegges fremover. Lang saksbehandling er belastende for de involverte og medfører ofte også en ineffektiv ressursbruk. Samtidig kan en unødig lang saksbehandlingstid medføre reduserte og mindre adekvate straffer.

Oppklaringsprosenten varierer, som vist i punkt 3,4, mellom de ulike kriminalitetstypene.

Muligheten for å oppklare en sak vil avhenge av tilgjengelige beviser og de ressurser som kan anvendes i arbeide med den enkelte sak. Som riksadvokaten har anført i sine årlige mål og prioriteringsrundskriv skal det tilstrebes høy oppklaring i de prioriterte sakene, og riksadvokaten har over år særlig understreket viktigheten av å prioritere voldssakene. Vold generelt, og kanskje særlig vold i nære relasjoner, innebærer et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem, og at sakene skal prioriteres innebærer at sakene skal gis forrang ved knapphet på ressurser. Etter riksadvokatens vurdering er oppklaringsprosenten for voldssakene nå for lav, og den tendens til nedgang som registreres i 2017 bør søkes snudd.

Det er et kriminalpolitisk mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg, og det har gjennom sentrale styringsdokumenter gjentatt blitt stilt krav om økt bruk av inndragning av utbytte, og det er positivt at man nå ser en økning i antall krav og inndratt beløp. Riksadvokaten finner fortsatt grunn å understreke viktigheten av å undersøke "pengesporet" og søke å avdekke utbytte ved all etterforskning av profittmotivert kriminalitet, slik at profitten kan fratras gjerningspersonene gjennom inndragning.

Våre merknader i punkt 1-6 sier i liten grad noe om politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten, heller ikke kvaliteten av det arbeidet som er utført. Vi vil også i år kort kommentere utviklingen innenfor organisert- og økonomisk kriminalitet i embetets årsrapport, da vi vil se hen til statsadvokatens pålagte rapporteringer før vi gir merknader om utviklingen her.

Politidistriktene er, som ovenfor nevnt, inne i en omfattende omorganisering som vil medføre store endringer i politidistriktene og straffesaksarbeidet i form av organisasjonsmessige forandringer og endrede arbeidsrutiner. Det må påregnes at den uro som dette skaper vil kunne påvirke effektiviteten i straffesaksarbeidet i en tid fremover. Etter riksadvokatens syn er det viktig at distriktene retter stor oppmerksomhet mot straffesaksarbeidet også i denne krevende tiden, og at den ønskede kvalitet ved oppgaveløsningen søkes opprettholdt. Etterforsningsløftet vil i 2018 åpenbart være et viktig bidrag til utviklingen.

Tor-Aksel Busch
(sign)

Ingrid Wirum
kst. statsadvokat
(sign)

Gjenpart: Politidirektoratet
Statsadvokatembetene
Politimestrene